

213

ROZPORZĄDZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 9 lipca 1965 r.

w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz bezpieczeństwa pożarowego w odkrywkowych zakładach górniczych.

Na podstawie art. 82 pkt 1 i 2 dekretu z dnia 6 maja 1953 r. — Prawo górnicze (Dz. U. z 1961 r. Nr 23, poz. 113) zarządza się, do następuje:

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

§ 1. 1. Rozporządzenie dotyczy bezpieczeństwa i higieny pracy oraz bezpieczeństwa pożarowego w zakładach górniczych, wydobywających kopaliny ze złoża sposobem robót odkrywkowych (odkrywkowe zakłady górnicze).

2. Przepisy rozporządzenia obowiązują pracowników zatrudnionych w odkrywkowych zakładach górniczych lub przy ich budowie oraz mają odpowiednie zastosowanie do innych osób, jeżeli wykonują prace na terenie odkrywkowego zakładu górniczego.

§ 2. 1. Przy wykonywaniu prac w odkrywkowych zakładach górniczych stosuje się powszechnie obowiązujące przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisy bezpieczeństwa pożarowego, jeżeli przepisy niniejszego rozporządzenia nie stanowią inaczej.

2. Do nowo budowanych odkrywkowych zakładów górniczych mają zastosowanie przepisy w sprawie ogólnych warunków higieniczno-sanitarnych w nowo budowanych lub przebudowywanych zakładach przemysłowych.

§ 3. 1. W razie prowadzenia lub utrzymywania w odkrywkowym zakładzie górniczym pomocniczych podziemnych wyrobisk górniczych (podziemne wyrobiska odwadniające), do prac w tych wyrobiskach stosuje się przepisy bez-

pieczeństwa i higieny pracy oraz bezpieczeństwa pożarowego w podziemnych zakładach górniczych, jeżeli przepisy niniejszego rozporządzenia nie stanowią inaczej.

2. W wypadkach, o których mowa w ust. 1, okręgowy urząd górniczy może zezwolić na odstępstwo od poszczególnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz bezpieczeństwa pożarowego w podziemnych zakładach górniczych, jeżeli uzasadnione to jest stopniem zagrożenia mniejszym aniżeli w podziemnych zakładach górniczych.

Rozdział 2.

Bezpieczeństwo ruchu.

§ 4. Teren zakładu górniczego, łącznie z terenami zwalów i hald, jeśli nie jest ogrodzony, powinien być oznaczony tablicami, na których powinny być podane: nazwa przedsiębiorstwa i zakładu górniczego oraz zakaz wstępu na teren zakładu osobom nie upoważnionym.

§ 5. 1. Miejsca niebezpieczne na terenie zakładu górniczego, jeżeli nie znajdują się pod stałym dozorem, powinny być ogrodzone i zaopatrzone w tablice ostrzegawcze.

2. Górna krawędź zagłębień odkrywkowych powinna znajdować się w odległości co najmniej 5 m od wyznaczonej granicy terenu odkrywkowego.

§ 6. 1. Wyrobiska górnicze, maszyny, urządzenia i miejsca pracy powinny być utrzymywane w stanie zapewniającym bezpieczeństwo dla pracujących.

2. Urządzeń i instalacji ochronnych nie wolno uszkadzać, usuwać, używać niezgodnie z ich przeznaczeniem ani

samowolnie wyłączać lub zmieniać. Urządzenia takie w razie ich uszkodzenia, zniszczenia lub przejściowego unieruchomienia ze względów koniecznych dla ruchu zakładu górniczego powinny być w możliwie najkrótszym czasie doprowadzone do właściwego stanu, a do czasu ich naprawy i uruchomienia powinny być zastosowane odpowiednie zabezpieczenia zastępcze.

3. Zbędne wyrobiska lub otwory wiertnicze powinny być zlikwidowane albo zabezpieczone w sposób zapewniający bezpieczeństwo ludzi i ruchu zakładu.

§ 7. 1. Dojścia do miejsc pracy należy utrzymywać w stanie umożliwiający swobodne i bezpieczne poruszanie się po nich.

2. Szerokość przejść dla ludzi obok urządzeń transportowych, maszyn lub urządzeń w ruchu powinna wynosić co najmniej 0,75 m.

3. W miejscach, w których może powstać niebezpieczeństwo dla przechodzących, powinny być umieszczone odpowiednie zabezpieczenia, a jeżeli nie jest to możliwe ze względów technicznych — co najmniej sygnały lub tablice ostrzegawcze.

§ 8. 1. Przedsiębiorstwo górnicze zobowiązane jest ustalić dla każdego zakładu górniczego, czy i w jakim stopniu istnieje w danym zakładzie stan zagrożenia wodnego, gazowego, pożarowego, radioaktywnego lub zagrożenia pyłem szkodliwym dla zdrowia, oraz aktualizować te ustalenia w miarę zmiany warunków, jak również podejmować odpowiednie środki dla ochrony pracowników i zakładu przed tymi zagrożeniami.

2. Miejsca zaliczone do niebezpiecznych pod względem zagrożenia wodnego, gazowego, pożarowego, radioaktywnego lub zagrożenia pyłem szkodliwym dla zdrowia powinny być oznaczone na mapach górniczych, a ponadto przy dojazdach do tych miejsc powinny być umieszczone odpowiednie tablice lub napisy ostrzegawcze.

§ 9. 1. Oddanie do ruchu obiektu lub urządzenia technicznego może nastąpić tylko po uprzednim odbiorze technicznym i na podstawie pisemnego zezwolenia kierownika ruchu zakładu górniczego, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. O wydanym zezwoleniu kierownik ruchu zakładu górniczego zawiadamia niezwłocznie okręgowy urząd górniczy.

2. Dźwignice i kolejki wiszące powinny odpowiadać wymaganiom technicznym określonym w przepisach o budowie i eksploatacji tych urządzeń. Urządzenia te mogą być oddane do eksploatacji po technicznym odbiorze oraz uzyskaniu zezwolenia okręgowego urzędu górniczego.

§ 10. Zakład górniczy powinien prowadzić na każdej zmianie dokładną ewidencję pracowników zatrudnionych w ruchu zakładu górniczego.

§ 11. 1. W każdym miejscu pracy, w którym jest zatrudniony zespół złożony z co najmniej dwóch pracowników, powinien być wyznaczony spośród nich przodownik zespołu, a pracownicy wchodzący w skład zespołu powinni stosować się do wydanych przez niego poleceń.

2. Niewykwalifikowany pracownik przyjęty do pracy w ruchu zakładu górniczego, niezależnie od przeszkolenia go w zakresie określonym w art. 114 Prawa górniczego, powinien mieć przydzielonego na okres jednego miesiąca opiekuna, wyznaczonego spośród doświadczonych pracowników. Obowiązkiem opiekuna jest czuwanie nad wykonywaniem pracy przez tego pracownika i dopilnowanie unikania przez niego niebezpieczeństw związanych z warunkami pracy.

§ 12. 1. Przedsiębiorstwo górnicze obowiązane jest doręczyć członkowi załogi górniczej za pisemnym pokwitowaniem instrukcję bezpiecznego wykonywania pracy na powierzonym mu stanowisku pracy w ruchu zakładu górniczego.

2. Instrukcje dotyczące bezpiecznej obsługi maszyn i urządzeń mechanicznych lub elektrycznych powinny być

ponadto umieszczone na widocznym miejscu w ich pomieszczeniach lub — o ile to jest możliwe — na tych maszynach i urządzeniach.

§ 13. Pracownik obowiązany jest przed rozpoczęciem pracy sprawdzić stan bezpieczeństwa w miejscu pracy, a w szczególności stan urządzeń ochronnych i zabezpieczających oraz stan narzędzi.

§ 14. Każde miejsce pracy powinno być co najmniej raz na zmianę skontrolowane przez osobę dozoru ruchu.

§ 15. 1. Osoby kierownictwa i dozoru ruchu obowiązane są tak prowadzić i organizować pracę na powierzonych im odcinkach, aby zapewnione było bezpieczeństwo pracy załogi oraz bezpieczeństwo ruchu zakładu górniczego.

2. Osoby kierownictwa i dozoru ruchu obowiązane są pouczać pracowników o zasadach bezpiecznego wykonywania pracy, szczególnie przy poleceniu wykonania pracy w zmienionych warunkach.

3. Przedsiębiorstwo górnicze obowiązane jest ustalić na piśmie zakres czynności dla każdej osoby kierownictwa i dozoru ruchu i doręczyć go za pokwitowaniem.

§ 16. 1. Roboty niebezpieczne powinny być prowadzone tylko pod stałym osobistym dozorem wykwalifikowanej w tym zakresie osoby dozoru ruchu; roboty takie mogą być wykonywane tylko przez doświadczonych pracowników.

2. Przed rozpoczęciem wykonywania robót niebezpiecznych osoba dozoru ruchu nadzorująca te roboty powinna sprawdzić uprzednio stan bezpieczeństwa miejsca pracy i urządzeń.

§ 17. Zabrania się:

- 1) używania do pracy niewłaściwych lub uszkodzonych narzędzi,
- 2) przechodzenia lub przebywania pod zawieszonym ciężarem,
- 3) używania torów jako drogi przejścia dla ludzi.

§ 18. W razie stwierdzenia stanu zagrożenia bezpieczeństwa pracowników, osoba dozoru ruchu obowiązana jest:

- 1) wstrzymać normalny ruch na zagrożonych stanowiskach pracy i wycofać ludzi w bezpieczne miejsce,
- 2) podjąć niezwłocznie wszelkie niezbędne kroki dla usunięcia zagrożenia oraz zawiadomić przełożonego o stwierdzonym stanie i wydanych w związku z tym poleceniach

Rozdział 3.

Ochrona przed zagrożeniem wodnym.

§ 19. 1. Pomiaru dopływu wód do wyrobisk górniczych powinny być prowadzone regularnie, nie rzadziej niż dwa razy do roku. Jeden z tych pomiarów powinien być wykonany w okresie zwiększonego dopływu wód.

2. Wraz z pomiarami dopływu wód powinna być przeprowadzana analiza chemiczna napływających do wyrobisk wód podziemnych.

§ 20. 1. Urządzenia odwadniające powinny zabezpieczać odprowadzanie wody ze wszystkich czynnych wyrobisk górniczych.

2. System urządzeń odwadniających powinien zapewniać:

- 1) osuszenie złoża kopaliny,
- 2) zabezpieczenie skarp odkrywki przed obsuwaniem się,
- 3) zabezpieczenie przed wdarciem się wód do podziemnych lub powierzchniowych wyrobisk i ich zatopieniem.

§ 21. 1. Wielkość istniejących i spodziewanych dopływów wody do wyrobisk górniczych oraz istnienie zbiorników wodnych, zawodnionych warstw geologicznych i uskoków wodonośnych powinny być określone w planie ruchu.

2. Zbiorniki wodne, uskoki wodonośne i inne połączenia ze zbiornikami wodnymi oraz otwory wiertnicze powinny być oznaczone na mapach górniczych.

3. W razie istnienia w pobliżu zakładu górniczego rzek, stawów lub innych zbiorników wodnych i możliwości przedarcia się tych wód na teren zakładu górniczego, wyrobiska

górnictwa powinny być chronione przed nagłym wdarciem się tych wód przez pozostawienie odpowiednich filarów ochronnych lub w inny dostateczny sposób.

§ 22. W razie prowadzenia podziemnych wyrobisk odwadniających w pobliżu zbiorników wodnych, otworów wiertniczych lub w warstwach geologicznych, w których istnieje możliwość wdarcia się wody z obfitującego w wodę górotworu:

- 1) roboty powinny być prowadzone pod szczególną kontrolą górniczej służby mierniczo-geologicznej,
- 2) powinny być stosowane przedwierty o głębokości co najmniej 4 m, a kierunek otworów (przedwiertów), ich liczba i głębokość powinny być codziennie wpisywane do dziennika wiertniczego,
- 3) powinna być utrzymywana stale wolna i dostatecznie oświetlona droga uciezkowa dla pracowników,
- 4) pracownicy zatrudnieni w innych wyrobiskach podziemnych powinni być poinformowani o stanie zagrożenia wodnego oraz pouczeni o drogach uciezkowych.

§ 23. W odkrywkowych zakładach górniczych węgla brunatnego:

- 1) długość pojedynczych podziemnych wyrobisk (chodników) odwadniających nie powinna przekraczać 500 m,
- 2) odległość otworów wiertniczych od głównych chodników odwadniających nie powinna być mniejsza niż 10 m.

§ 24. Do podziemnych wyrobisk odwadniających w odkrywkowych zakładach górniczych nie mają zastosowania przepisy o odwadnianiu podziemnych zakładów górniczych.

Rozdział 4.

Ochrona przed szkodliwymi dla zdrowia gazami i pyłem.

§ 25. 1. W strefach zagrożonych występowaniem gazów szkodliwych dla zdrowia powinny być przeprowadzane systematyczne pomiary stężenia tych gazów w powietrzu w sposób i w terminach określonych w planie ruchu.

2. Wyniki pomiarów powinny być wpisywane na tablicach gazowych znajdujących się w miejscach pomiarów i do książki stężeń gazów szkodliwych dla zdrowia oraz podawane do wiadomości kierownictwa ruchu zakładu górniczego.

§ 26. W miejscach, w których stężenie gazów szkodliwych dla zdrowia przekracza dopuszczalne normy, wolno wykonywać tylko prace doraźne, a pracownicy powinni być zaopatrzeni w sprzęt ochrony osobistej dróg oddechowych (maski przeciwgazowe, aparaty tlenowe) i stosować go przy wykonywaniu pracy.

§ 27. 1. W zakładach górniczych, w których występuje zagrożenie siarkowodorem, rozróżnia się dwie kategorie zagrożenia:

- 1) I kategoria zagrożenia siarkowodorem — miejsca, w których stężenie siarkowodoru w powietrzu zwykle nie przekracza dopuszczalnego stężenia 0,01 mg/l, ale czasem może nastąpić przekroczenie tej granicy,
- 2) II kategoria zagrożenia siarkowodorem — miejsca, w których stężenie siarkowodoru w powietrzu zwykle przekracza 0,01 mg/l.

2. W miejscach zaliczonych do zagrożonych występowaniem siarkowodoru, w których przebywają lub mogą przebywać ludzie, powinny być wykonywane pomiary stężeń siarkowodoru w powietrzu co najmniej raz na każdej zmianie.

§ 28. 1. W miejscach II kategorii zagrożenia siarkowodorem:

- 1) nie wolno przebywać bez założonego tlenowego aparatu oddechowego lub maski z odpowiednim pochłaniaczem,
- 2) prace mogą być wykonywane tylko przez doświadczonych pracowników zabezpieczonych tlenowymi aparatami oddechowymi i pod stałym nadzorem innej osoby, a czas przebywania pracownika w takich miejscach nie może przekraczać 2 godzin w ciągu jednej zmiany.

2. Osoba przebywająca w miejscu I kategorii zagrożenia siarkowodorem powinna mieć przy sobie maskę i być pouczona, kiedy ma jej używać.

§ 29. 1. Szybiki, studzienki oraz otwory badawcze i odwadniające na terenie zagrożenia siarkowodorem lub metanem powinny być w sposób pewny i szczelny przykryte.

2. Przed podjęciem pracy w szybkach lub studzienkach, o których mowa w ust. 1, powinny być one skutecznie przewietrzone.

3. W czasie wykonywania pracy w szybiku lub studzience pracownik powinien być dodatkowo zabezpieczony liną przez drugiego pracownika.

§ 30. W zakładach górniczych, w których istnieje niebezpieczeństwo zatrucia gazem lub uduszenia z powodu niewystarczającej ilości tlenu w powietrzu, powinna być zorganizowana drużyna ratownictwa górniczego oraz kopalniana stacja ratownictwa górniczego na zasadach określonych przez Centralną Stację Ratownictwa Górniczego.

§ 31. 1. W powietrzu otaczającym stanowiska pracy zawartość pyłu lotnego, w zależności od zawartości w nim wolnej krzemionki (SiO_2), nie powinna przekraczać następujących granic:

- 1) poniżej 5% krzemionki — 1800 cz./ml lub 10 mg/m³
- 2) od 5% do 50% krzemionki — 700 cz./ml lub 10 mg/m³
- 3) powyżej 50% krzemionki — 180 cz./ml lub 2 mg/m³.

2. Ilość pyłu w powietrzu w miejscach pracy powinna być okresowo badana w sposób i w terminach określonych w planie ruchu.

§ 32. 1. W miejscach, w których wytwarzają się duże ilości pyłu szkodliwego dla zdrowia, powinny być zastosowane urządzenia i środki przeciwdziałające zapyleniu powietrza, tak aby stężenie pyłu w powietrzu nie przekraczało dopuszczalnych norm.

2. Pracownicy zatrudnieni w miejscach, w których stężenie pyłu przekracza dopuszczalne normy, powinni być zaopatrzeni w maski przeciwpyłowe i obowiązani są je stosować.

Rozdział 5.

Bezpieczeństwo pożarowe.

§ 33. Pracownicy zatrudnieni w zakładzie górniczym powinni być pouczeni o zagrożeniu pożarowym występującym w danym zakładzie, jak również o rozmieszczeniu sprzętu pożarniczego, sposobach i zasadach jego użycia oraz obowiązkach w razie powstania pożaru.

§ 34. W miejscach, w których istnieje zwiększone niebezpieczeństwo pożaru lub wybuchu, nie wolno rozniecać ognia, używać otwartego światła lub palić tytoniu; zakaz ten powinien być wyraźnie uwidoczniony na tablicach ostrzegawczych umieszczonych przy dojściu do tych miejsc.

§ 35. Wszelkie roboty polegające na spawaniu, lutowaniu, cięciu metali bądź roboty wymagające stosowania ognia otwartego lub wyższych temperatur w pomieszczeniach o zagrożeniu wybuchowym (gazy palne i pył węglowy) mogą być wykonywane tylko w wypadkach, gdy w miejscu zamierzonej pracy nie ma niebezpiecznego stężenia gazów palnych lub pyłu węglowego i tylko za każdorazowym pisemnym zezwoleniem kierownika ruchu zakładu górniczego, określającym warunki bezpiecznego wykonywania tej pracy.

§ 36. W odkrywkowych zakładach górniczych węgla brunatnego:

- 1) powinny być założone, w szczególnie zagrożonych pożarem strefach odkrywek, rurociągi wodne z armaturą przeciwpożarową,
- 2) powinny być w okresach suszy rozmieszczone posterunki obserwacyjne w strefach szczególnie zagrożonych pożarem.

Rozdział 6.

Środki strzałowe.

§ 37. W zakładzie górniczym, w którym stosowane są stale środki strzałowe, każdy pracownik zatrudniony w ruchu zakładu górniczego lub przebywający w strefie rozrzutu powinien być:

- 1) zaznajomiony z wyglądem środków strzałowych oraz pouczony o niebezpieczeństwie grożącym przy niewłaściwym obchodzeniu się z nimi,
- 2) zaznajomiony z rodzajem oraz znaczeniem znaków i sygnałów ostrzegawczych, stosowanych w zakładzie górniczym w związku z wykonywaniem robót strzałowych,
- 3) pouczony o sposobie zachowania się w czasie, gdy w zakładzie górniczym prowadzone są roboty strzałowe, a w szczególności o miejscu bezpiecznego ukrycia się.

§ 38. 1. Pracownikowi, który nie jest do tego upoważniony, nie wolno posiadać, przynosić lub używać środków strzałowych.

2. Pracownik, który znajdzie porzucone środki strzałowe albo zauważy pozostawienie ich bez dozoru, obowiązany jest niezwłocznie ostrzec innych pracowników i zgłosić o tym najbliższej osobie dozoru ruchu.

§ 39. Nabywanie, przechowywanie i używanie środków strzałowych w zakładach górniczych normują odrębne przepisy.

Rozdział 7.

Pierwsza pomoc w wypadkach i przepisy higieniczno-sanitarne.

§ 40. 1. W zakładzie górniczym powinien być zorganizowany co najmniej punkt udzielania pierwszej pomocy, wyposażony w niezbędne materiały opatrunkowe i leki.

2. W każdym oddziale zakładu górniczego powinna znajdować się apteczka wyposażona w niezbędne materiały opatrunkowe i leki.

3. Pracownicy powinni być poinformowani, gdzie znajduje się apteczka i kto udziela pierwszej pomocy.

§ 41. Osoby kierownictwa i dozoru ruchu oraz przodowi, strzałowi i inni pracownicy kwalifikowani powinni być przeszkoleni w udzielaniu pierwszej pomocy.

§ 42. 1. Przedsiębiorstwo górnicze zobowiązane jest zapewnić pracownikom zatrudnionym w odkrywkowych zakładach górniczych zaopatrzenie w wodę zdatną do picia oraz urządzić i utrzymywać w należytych stanie odpowiednie urządzenia higieniczno-sanitarne.

2. Dla pracowników zatrudnionych na otwartej przestrzeni powinny być urządzone schrony dla ochrony przed deszczem oraz dla ogrzania się w porze zimowej.

Rozdział 8.

Przepisy ogólne dotyczące robót przygotowawczych i eksploatacyjnych.

§ 43. 1. Ściana wyrobiska, ocios wykopu, skarpa lub nasyp powinny mieć zachowany kąt nachylenia zapewniający bezpieczne warunki pracy.

2. Wysokość ociosów przodków i ścian eksploatacyjnych oraz szerokość poziomów roboczych powinny zapewniać bezpieczne warunki pracy dla ludzi i maszyn.

§ 44. Przed każdą zmianą roboczą osoba dozoru ruchu lub wyznaczony przez nią przodowy obowiązany jest dokonać przeglądu miejsc pracy, a w razie stwierdzenia zagrożeń — dopilnować ich usunięcia.

§ 45. Przed wykonywaniem prac niebezpiecznych (obrywka, zrzucanie bloków, ładowanie otworów strzałowych, wiercenie na wysokiej ścianie) należy ostrzec pozostałych członków załogi i sprawdzić, czy ktoś nie znajduje się w zasięgu niebezpieczeństwa.

§ 46. 1. Zabrania się:

- 1) wykonywania pracy pod zwisami,

- 2) podkopywania, podwrebienia lub podcinania skał, z wyjątkiem skał twardych dla uzyskania bloków skalnych.

2. W razie powstania zwisu nie wolno w przodku wykonywać innych robót, jak tylko prace zmierzające do usunięcia zwisu.

§ 47. W miejscach pracy o wysokości ociosu powyżej 3 m nie wolno przebywać bez hełmu ochronnego.

§ 48. Pracownik wykonujący prace na krawędzi ociosu lub na ociosie na wysokości ponad 3 m powinien być zabezpieczony liną.

§ 49. Niebezpieczny odcinek ściany, na którym roboty zostały chwilowo wstrzymane, powinien być zabezpieczony tablicami, z dobrze widocznym napisem: „Niebezpieczeństwo — nie wolno przechodzić”, umieszczonymi na spągu wyrobiska oraz nad ścianą.

Rozdział 9.

Urabianie, ładowanie i zwałowanie mechaniczne.

§ 50. 1. Każde uruchomienie maszyny do urabiania, ładowania lub zwałowania powinno być sygnalizowane przez obsługę maszyny pracownikom odpowiednim sygnałem dźwiękowym.

2. Sygnały powinny być ustalone przez kierownictwo ruchu zakładu górniczego oraz znane załodze i wypisane w sposób dobrze widoczny na tablicy umieszczonej na konstrukcji maszyny.

3. Każdy niezrozumiały sygnał powinien być uważany przez operatora maszyny za sygnał „stój”.

§ 51. 1. Zabrania się:

- 1) rozpoczynania pracy maszyną bez uprzedniego sprawdzenia, czy w zasięgu jej działania nie znajduje się człowiek,
- 2) przebywania w zasięgu działania maszyny w czasie jej pracy.

2. Na konstrukcji maszyny powinna znajdować się tablica ostrzegawcza z umieszczonym na niej zakazem przebywania jakichkolwiek osób w zasięgu działania maszyny w czasie jej pracy.

§ 52. Maszyny powinny być zabezpieczone przed samoczynnym przesuwaniem się.

§ 53. Dla każdej maszyny urabiająco-ładującej powinna być określona przez kierownictwo ruchu zakładu górniczego szerokość pasa bezpieczeństwa od górnej krawędzi niższego poziomu. Granicy tego pasa nie wolno przekraczać.

§ 54. 1. Odległość kabiny maszyny urabiająco-ładującej od czoła przodku powinna zapewniać bezpieczne warunki pracy obsługi.

2. Wzajemna odległość maszyn urabiająco-ładujących w czasie ich pracy powinna być większa od sumy promieni maksymalnego działania tych maszyn.

§ 55. Zabrania się pracy maszyną urabiająco-ładującą w wypadku, gdy na sąsiednim wyższym poziomie, w odległości mniejszej niż dwukrotny promień działania tej maszyny, znajdują się bloki skalne, urządzenia lub budowle, które mogą stanowić zagrożenie bezpieczeństwa pracy.

§ 56. 1. Naprawa wysięgnika lub naczynia ładującego powinna odbywać się po należytych zabezpieczeniu tych urządzeń przed zmianą ich położenia.

2. Po ukończonej zmianie lub opuszczając maszynę operator obowiązany jest wyłączyć wszystkie napędy, wyłączyć dopływ energii, zahamować maszynę, zabezpieczyć części ruchome oraz zamknąć na klucz kabinę sterowniczą.

§ 57. 1. W czasie pracy w pobliżu napowietrznych linii elektroenergetycznych niskiego napięcia żadna część maszyny lub urządzenia nie powinna znajdować się bliżej niż 2 m od tych linii.

2. Prowadzenie robót maszynami w odległości mniejszej niż 10 m od napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia może odbywać się tylko w sposób zgodny

ze szczegółową instrukcją, zatwierdzoną przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

3. Przejazd maszyn urabiająco-ładujących pod napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi wysokiego napięcia powinien odbywać się przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności, pod bezpośrednim stałym nadzorem osoby dozoru ruchu.

Rozdział 10.

Urabianie hydromonitorami.

§ 58. Wysokość przodka dla pracy hydromonitorem nie powinna przekraczać 20 m, a jego szerokość 30 m.

§ 59. 1. Przed każdym hydromonitorem, w odległości do 50 m od niego, powinna być wmontowana do rurociągu zasuwka zamykająca.

2. Szczelność połączeń hydromonitora, po jego montażu, powinna być zbadana pod ciśnieniem o 30% wyższym od ciśnienia roboczego.

§ 60. 1. Zabrania się:

- 1) urabiania hydromonitorem, gdy w zasięgu jego działania znajduje się człowiek,
- 2) pozostawiania czynnego hydromonitora bez obsługi,
- 3) urabiania hydromonitorem, jeżeli w odległości mniejszej niż dwukrotny zasięg jego działania znajdują się napowietrzne przewody elektroenergetyczne.

2. W razie wstrzymania pracy hydromonitora, jego wylot powinien być skierowany w bezpieczne miejsce.

Rozdział 11.

Urabianie ręczne oraz obrabianie ręczne bloków skalnych.

§ 61. Szerokość przodka przy urabianiu ręcznym nie powinna być mniejsza niż 4 m.

§ 62. W czasie wykonywania pracy na ociosie nie wolno wykonywać pracy w przodku usytuowanym poniżej.

§ 63. 1. Obrywkę ściany przodka powinno się wykonywać od górnej części ściany w dół.

2. W czasie odwilży oraz po ulewnych deszczach powinna być przeprowadzona dodatkowa kontrola i obrywka ścian.

§ 64. 1. Stanowiska pracy kamieniarzy zatrudnionych przy ręcznej obróbce bloków skalnych powinny być oddalone od siebie co najmniej o 3 m lub odgródzone od siebie przegrodami ochronnymi.

2. Przy obłupywaniu lub płytowaniu bloków ciężkimi młotami odstęp między kamieniarzami powinien wynosić co najmniej 5 m.

3. Obróbka jednej sztuki kamienia równocześnie przez więcej niż jednego kamieniarza może być dozwolona tylko wówczas, gdy ustawienie pracowników wyklucza niebezpieczeństwo wzajemnego rażenia się odpryskami.

§ 65. Pracownicy narażeni w czasie pracy na odpryski odłamków skalnych powinni być zaopatrzeni w okulary ochronne. Wykonywanie takich prac bez okularów ochronnych jest zabronione.

Rozdział 12.

Przepisy ogólne dotyczące transportu.

§ 66. Urządzenie transportowe powinno być zabezpieczone przed przypadkowym jego uruchomieniem.

§ 67. O uruchomieniu środka transportu obsługa powinna uprzednio ostrzec odpowiednim sygnałem.

§ 68. 1. Wozy pozostawione na drogach przewozowych powinny być odpowiednio osygnalizowane i zabezpieczone przed samoczynnym stoczeniem się.

2. Na drogach (torach) pochyłych nie wolno wozów puszczać swobodnie, z wyjątkiem czynności przetoku.

§ 69. 1. Wozy razem przewożone powinny być ze sobą sprzęgnięte.

2. Sprzęgi wozów powinny umożliwiać bezpieczne sprzęganie i rozsprzęganie wozów.

3. Ręczne sprzęganie i rozsprzęganie wozów jest dozwolone tylko podczas ich postoju.

4. Pchanie wozów siłą mechaniczną może być stosowane tylko na warunkach określonych w regulaminie przewozu, zatwierdzonym przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 70. 1. Załadowanie urobku lub innych materiałów na środki transportu oraz ich wyładunek powinny być wykonywane w sposób zapewniający bezpieczeństwo pracy osób biorących udział w tych pracach oraz w sposób zabezpieczający przed spadaniem urobku lub materiałów w czasie transportu.

2. Sposób ładowania urobku przy pomocy urządzeń mechanicznych powinny określać instrukcje zatwierdzone przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 71. W razie stosowania przewozu ręcznego po torach:

- 1) wolno pchać tylko jeden wóz,
- 2) nie wolno wozu ciągnąć,
- 3) w czasie pchania wozów odległość pomiędzy wozami nie powinna być mniejsza niż 10 m, z wyjątkiem stacji załadowniczych i nadawczo-odbiorczych.

§ 72. Zabrania się kierowcom samochodów lub ciągników oraz innym osobom przebywania w kabinie pojazdu w czasie przenoszenia nad nią łyżki maszyn ładujących, jeżeli kabina pojazdu nie jest specjalnie zabezpieczona.

§ 73. 1. Naprawy na drogach przewozowych mogą być wykonywane tylko po odpowiednim zabezpieczeniu i osygnalizowaniu miejsca pracy.

2. W czasie naprawy urządzeń transportowych powinny być zastosowane zabezpieczenia przed ich uruchomieniem przed zakończeniem naprawy.

3. Uruchomienie urządzenia przewozowego po naprawie może nastąpić tylko po sprawdzeniu przez obsługę stanu trasy i urządzenia oraz po nadaniu sygnału ostrzegawczego.

Rozdział 13.

Przenośniki, zsuwnie i zsypanie.

§ 74. 1. Do przechodzenia w poprzek trasy przenośnika powinny być urządzone specjalne przejścia.

2. Zabrania się przechodzenia w poprzek trasy przenośnika w miejscach do tego nie przeznaczonych.

§ 75. 1. Szerokość przejść obok przenośnika dla jego obsługi nie powinna być mniejsza niż 0,75 m.

2. W czasie ruchu przenośnika zabrania się przechodzenia przejściami, o których mowa w ust. 1, innym osobom aniżeli pracownicy obsługi i osoby dozoru ruchu.

§ 76. 1. Zabrania się wykonywania naprawy przenośnika w czasie jego ruchu.

2. Zakres i sposób wykonywania niezbędnych prac konserwacyjnych w czasie ruchu przenośnika określają przepisy wydane na podstawie art. 83 ust. 1 Prawa górniczego.

§ 77. 1. Jeżeli przenośnik znajduje się w obudowie lub w budynku, odstęp pomiędzy górną taśmą przenośnika a górną częścią obudowy lub stropem budynku nie powinien być mniejszy niż 0,60 m.

2. Konstrukcja wysypu powinna zabezpieczać obsługę przed spadającym urobkiem.

§ 78. 1. Wloty do zsuwni i zsypani powinny być zabezpieczone przed wpadnięciem do nich ludzi, a wyloty powinny mieć urządzenia zabezpieczające obsługę przed spadającym urobkiem.

2. Ładowanie urobku do wozów przy pomocy zsuwni lub zsypani może odbywać się tylko wówczas, gdy zsuwnia lub zsypania jest co najmniej częściowo wypełniona urobkiem.

3. Zabrania się przeprowadzania naprawy lub usuwania zatorów w zsuwni lub zsypani podczas transportu urobku.

§ 79. Zabrania się jazdy ludzi na przenośnikach lub zjeżdżania ludzi za pomocą zsuwni lub zsypani.

Rozdział 14.

Przewóz linowy.

§ 80. 1. Urządzenia wyciągowe do przewozu linowego powinny być wyposażone w sprawnie działające samoczynne urządzenia hamujące oraz w urządzenia zabezpieczające przed przejechaniem wozu przez pomosty krańcowe.

2. Miejsca nawijania lin i łańcuchów na bębny wyciągowe lub na walki kierujące oraz ruchome elementy urządzenia napędowego powinny być w miejscach dostępnych osłonięte.

3. Liny i łańcuchy urządzenia wyciągowego powinny być poddawane codziennie oględzinom w celu sprawdzenia ich stanu.

§ 81. 1. Maszynistą urządzenia napędowego przewozu linowego powinien mieć zapewnioną ze swego stanowiska dobrą widoczność trasy przewozu linowego oraz możliwość natychmiastowego zatrzymania urządzenia.

2. Wzdłuż całej drogi przewozu linowego powinny być zainstalowane urządzenia sygnałowe umożliwiające porozumiewanie się z obsługą urządzenia napędowego.

3. Ustalone sygnały porozumiewania się powinny być podane na tablicach umieszczonych na wszystkich stacjach nadawczo-odbiorczych.

§ 82. 1. Na górnych i pośrednich pomostach nadawczych dróg pochyłych powinny być urządzone zapory zabezpieczające przed staczaniem się wozu z pomostu.

2. Dolny pomost nadawczo-odbiorczy drogi pochyłej powinien być w sposób pewny odgradzony od drogi służącej do przejścia ludzi oraz zabezpieczony przed skutkami zerwania się wozów.

§ 83. 1. Na drogach pochyłych przeznaczonych do transportu linowego wolno przebywać tylko po zatrzymaniu ruchu urządzeń transportowych i po zamknięciu zapór na pomostach.

2. Na dojeściach do pochyłych dróg przewozowych i na pomostach nadawczo-odbiorczych powinny być umieszczone odpowiednie tablice ostrzegawcze i informacyjne.

§ 84. Na drogach transportu linowego o nachyleniu powyżej 4° powinny być stosowane urządzenia zabezpieczające przed rozprzeganiem się wozów oraz ich samoczynnym staczaniem się.

§ 85. Przewóz liną bez końca (zamkniętą) dozwolony jest tylko na drogach o nachyleniu do 15°.

§ 86. Przewóz ludzi urządzeniem linowym może być stosowany wyłącznie za zezwoleniem okręgowego urzędu górniczego i na warunkach przez ten urząd ustalonych.

Rozdział 15.

Dźwignice i linowe kolejki wiszące.

§ 87. 1. Na początku każdej zmiany powinien być dokonany przegląd oraz stwierdzona przydatność lin oraz mechanizmów dźwignicy.

2. Liny nośne podnoszące i ciągnące powinny być poddawane badaniom okresowym co najmniej raz w roku.

§ 88. Kołowroty liny ciągnącej i podnoszącej powinny być zaopatrzone w niezawodnie działające hamulce bezpieczeństwa.

§ 89. 1. Sterowanie dźwignicami powinno odbywać się centralnie z pomieszczenia kołowrotu lub ze specjalnych stanowisk sterowniczych tak umieszczonych, aby zapewniały dobrą widoczność całej trasy przewożenia materiału oraz miejsc załadunku i wyładunku.

2. Sterowanie centralne powinno być wyposażone w sprawnie działającą sygnalizację porozumiewawczą i alarmową.

§ 90. 1. Prędkość przesuwania wózka nośnego po linie nośnej nie powinna przekraczać 5 m/sek.

2. Podnoszenie ciężaru dźwignicami linowymi z większym odchyleniem od pionu niż 20° jest zabronione.

§ 91. Zabrania się:

- 1) przebywania ludzi pod trasą podnoszonego ciężaru lub w zasięgu działania dźwignicy podczas jej pracy,
- 2) eksploataowania dźwignic linowych lub kolejek linowych w czasie zamieci śnieżnej, silnej wichury lub gęstej mgły.

§ 92. Jazda osób obsługi i dozoru ruchu w wózkach przeznaczonych dla kontroli okresowych badań lin nośnych i urządzeń kolejek lub dźwignic linowych może odbywać się tylko za zezwoleniem okręgowego urzędu górniczego i na warunkach przez ten urząd ustalonych.

Rozdział 16.

Przewóz lokomotywami i transport na zwalach.

§ 93. 1. W zakresie przewozu lokomotywami stosuje się przepisy w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze kolei w zakładach pracy.

2. Do przewozu lokomotywami elektrycznymi i obsługi trakcji elektrycznej stosuje się przepisy bezpieczeństwa przy obsłudze i eksploatacji urządzeń elektrycznych.

§ 94. Tory na zwalach, z wyjątkiem torów o ruchu okrężnym, powinny być zakończone odpowiednimi kozłami oporowymi oznaczonymi widocznym sygnałem i oświetlonymi w porze nocnej oraz przy słabej widoczności.

§ 95. 1. Najmniejsza dopuszczalna odległość toru od krawędzi zwalu powinna być ustalona przez kierownika ruchu zakładu górniczego w zależności od typu urządzeń transportowych i rodzaju zwalu; odległość ta nie może być mniejsza niż 0,5 m, licząc od krawędzi najbliższej szyny.

2. Tor na zwalach, ułożony przy krawędzi skarpy, powinien być odpowiednio pochylony w kierunku przeciwnym do krawędzi skarpy.

§ 96. Miejsce zatrzymania się lokomotywy na zwale oraz granica dojazdu samochodów do górnej krawędzi zwalu powinny być oznaczone tablicą oświetloną z nastaniem zmroku.

§ 97. Przejazd pierwszego pociągu po przesunięciu torów zwalowych może odbywać się tylko pod nadzorem pracownika odpowiedzialnego za przesuwanie torów.

§ 98. Podczas wylądunku na zwale zabrania się pracownikom przebywania od strony wylądowania wagonów lub pod podniesioną klapą wagonów.

Rozdział 17.

Przepisy ogólne dotyczące urządzeń elektroenergetycznych.

§ 99. 1. Urządzenia elektroenergetyczne powinny odpowiadać wymaganiom technicznym określonym w przepisach o budowie i eksploatacji tych urządzeń.

2. Zakład górniczy powinien posiadać aktualny plan sieci elektrycznej i zabezpieczeń oraz schematy podstawowych urządzeń elektroenergetycznych.

§ 100. 1. Wstęp do pomieszczeń ruchu elektrycznego jest dozwolony wyłącznie pracownikom wykwalifikowanym i uprawnionym, zatrudnionym przy obsłudze tych urządzeń.

2. Wstęp do pomieszczeń ruchu elektrycznego innym osobom aniżeli wymienione w ust. 1 jest dozwolony jedynie w towarzystwie wykwalifikowanego i uprawnionego pracownika ruchu elektrycznego i tylko za zgodą osoby dozoru ruchu elektrycznego.

§ 101. Wykonywanie przełączeń, które zmieniłyby warunki zasilania podstawowych urządzeń zapewniających bezpieczeństwo załogi i ruchu zakładu, może być dokonywane tylko za zgodą kierownika ruchu zakładu górniczego.

§ 102. Czynności łączeniowe powinny być wykonywane za zgodą upoważnionych osób dozoru ruchu elektrycznego. Upřednia zgoda nie jest wymagana w wypadku konieczności wyłączenia urządzeń w razie zagrożenia życia ludzkiego lub niebezpieczeństwa uszkodzenia. W tym wypadku o dokonaniu wyłączenia urządzenia należy zawiadomić osobę dozoru ruchu.

§ 103. W razie zauważenia jakichkolwiek nieprawidłowości w działaniu urządzeń elektroenergetycznych obsługa tych urządzeń powinna wyłączyć urządzenia spod napięcia i zawiadomić o swych spostrzeżeniach bezpośrednich przełożonych.

§ 104. 1. Urządzeń produkcyjnych ręcznych i ruchomych o napędzie elektrycznym nie wolno pozostawiać w ruchu bez obsługi. Obsługa tych urządzeń przed odejściem powinna wyłączyć je spod napięcia i zabezpieczyć stan wyłączenia.

2. Przewody oponowe zasilające urządzenia produkcyjne powinny być chronione przed uszkodzeniami i utrzymywane w stanie zapewniającym bezpieczeństwo pracy.

§ 105. Wydawane do ruchu narzędzia i sprzęt ochronny, stosowane przy wykonywaniu robót przy urządzeniach elektroenergetycznych lub przy ich obsłudze, powinny być systematycznie konserwowane i utrzymywane w stanie nie uszkodzonym oraz poddawane okresowym badaniom.

Rozdział 18.

Roboty przy urządzeniach elektroenergetycznych i naprawy takich urządzeń.

§ 106. Roboty przy urządzeniach elektroenergetycznych mogą wykonywać tylko osoby posiadające wymagane kwalifikacje i uprawnienia.

§ 107. 1. Wykonywanie robót przy urządzeniach elektroenergetycznych pod napięciem jest zabronione, z wyjątkiem wypadków określonych w ust. 2.

2. Wykonywanie robót przy urządzeniach elektroenergetycznych pod napięciem dozwolone jest wyłącznie przy urządzeniach na napięcie znamionowe do 250 V, jeżeli urządzenia te znajdują się w pomieszczeniach suchych i bezpiecznych pod względem wybuchu gazów. Roboty te powinny być wykonywane w obecności drugiej wykwalifikowanej i uprawnionej osoby, po odpowiednim przygotowaniu i zabezpieczeniu miejsca pracy.

3. Do robót pod napięciem nie zalicza się czynności obsługi przy nie włączonych urządzeniach, jeżeli w czasie wykonywania tych czynności używa się odpowiednich urządzeń, narzędzi i sprzętu, zabezpieczających obsługę.

§ 108. Roboty prowadzone w pobliżu napięcia, tj. przy urządzeniach lub w pomieszczeniach, w których odłączono spod napięcia tylko tę część urządzeń, przy której wykonuje się roboty, mogą być wykonywane jedynie po uprzednim pewnym odgródnieniu ich od części nie wyłączonych spod napięcia. Roboty te powinny być prowadzone w obecności drugiej wykwalifikowanej i uprawnionej osoby, po odpowiednim przygotowaniu i zabezpieczeniu miejsca pracy.

§ 109. 1. Roboty przy urządzeniach elektroenergetycznych wysokiego napięcia powinny być wykonywane co najmniej przez dwie osoby.

2. Roboty, o których mowa w ust. 1, mogą być wykonywane tylko na polecenie upoważnionej osoby dozoru ruchu elektrycznego, określające zarazem sposób bezpiecznego wykonania tych robót. Treść tego polecenia powinna być niezwłocznie wpisana do książki ruchu elektrycznego.

3. Kierownik ruchu zakładu górniczego obowiązany jest określić rodzaje robót, które mogą być wykonywane tylko na pisemne polecenie.

§ 110. Podczas wyładowań atmosferycznych zabrania się wykonywania robót na napowietrznych liniach energetycznych oraz w stacjach zasilanych z takich linii.

§ 111. 1. Wszelkie uszkodzenia urządzeń elektroenergetycznych i przewodów zasilających te urządzenia powinny

być natychmiast zgłoszone przez obsługę dozorowi ruchu elektrycznego lub wyznaczonej osobie służby tego ruchu.

2. Doraźne naprawy urządzeń i przewodów mogą być wykonywane tylko pod warunkiem, że nie stworzy to stanu zagrożenia bezpieczeństwa pracy lub bezpieczeństwa pożarowego. Stan doraźnej naprawy powinien być usunięty najpóźniej w czasie następnej zmiany.

3. Zabrania się wykonywania doraźnych napraw urządzeń elektroenergetycznych znajdujących się w pomieszczeniach o zagrożeniu wybuchowym.

Rozdział 19.

Elektryczna sieć trakcyjna.

§ 112. 1. Miejsca zbliżenia sieci trakcji elektrycznej do mostów, wiaduktów, przejść dla załogi oraz ciężkich maszyn (urabiających, zwałujących) należy zabezpieczyć przed możliwością zaistnienia zwarć oraz uszkodzeń mechanicznych.

2. Na skrzyżowaniach trakcji elektrycznej z drogami komunikacyjnymi oraz na punktach załadowniczych lub wyładowniczych położonych przy trakcji elektrycznej powinny być umieszczone znaki, tablice lub sygnały ostrzegające przed zbliżaniem się do urządzeń i instalacji znajdujących się pod napięciem.

§ 113. 1. Zasilanie z sieci trakcyjnej nie związanych z pracą tej trakcji urządzeń elektroenergetycznych i oświetlenia jest zabronione.

2. Dopuszcza się korzystanie z sieci trakcyjnej dla zasilania urządzeń sygnalizacyjnych, napędu zwrotnic oraz przy przeprowadzaniu napraw lub montażu urządzeń trakcji elektrycznej.

§ 114. 1. Używanie szyn trakcji elektrycznej do uzimiania urządzeń nie związanych z pracą trakcji jest zabronione.

2. Szyny torów trakcji elektrycznej powinny być oddzielone izolowanymi wkładkami od innych dróg szynowych.

§ 115. 1. Wykonywanie napraw sieci trakcji elektrycznej pod napięciem jest dozwolone wyłącznie przy użyciu specjalnie do tego celu przeznaczonych konstrukcji i urządzeń izolujących.

2. Do włączania napięcia lub wyłączania spod napięcia sieci trakcyjnej upoważnione są wyłącznie osoby służby sieci trakcyjnej.

Rozdział 20.

Przepisy końcowe.

§ 116. 1. Prezes Wyższego Urzędu Górniczego może na wniosek właściwego ministra zezwolić na odstępstwa od określonych przepisów niniejszego rozporządzenia w wypadkach, gdy jest to niezbędne dla przeprowadzenia prac naukowo-badawczych i doświadczalnych lub wprowadzania postępu technicznego w zakładach górniczych.

2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, powinno szczegółowo określać rodzaj prac i zakłady górnicze, w których prace te mają być przeprowadzone, zakres odstępstw od przepisów rozporządzenia, warunki ich stosowania oraz okres ważności zezwolenia.

§ 117. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*